

ความเป็นหญิงความเป็นชายในบทละครนอกเรื่องไกรทอง

Femininity and Masculinity in Male Drama Performance: Krai Thong

อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ¹ และ เอี่ยม อามาศย์มุลตรี²

Anantasak Phonkaewkate¹ and Eam Armartmoonthree²

Received : 6 พ.ย. 2563

Revised : 19 มิ.ย. 2564

Accepted : 22 มิ.ย. 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นหญิงในบทละครนอกเรื่องไกรทอง และความเป็นชายในบทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) นำเสนอข้อมูลด้วยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยใช้กรอบแนวคิดความเป็นหญิงความเป็นชายของ Doyle จากการศึกษา พบว่าลักษณะความเป็นหญิง (Femininity) ได้แก่ 1) ใส่ใจในรูปลักษณ์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกของ วิมาลา 2) มีความอ่อนไหวและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น ความอ่อนไหวปรากฏทั้งชายและหญิง กล่าวคือ วิมาลา และไกรทอง 3) ได้รับการปฏิบัติทางลบจากผู้อื่น ส่วนใหญ่จะเป็นไกรทองปฏิบัติตนในทางลบต่อวิมาลา 4) เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อมที่โดดเด่นที่สุดในเรื่อง คือ วิมาลา และ 5) มีความหมายของความเป็นผู้หญิงที่หลากหลาย โดยเฉพาะวิมาลา ซึ่งมีความหลากหลายทางเพศ

ส่วนลักษณะความเป็นชาย (Masculinity) พบว่า 1) ต้องไม่เป็นผู้หญิง ประเด็นที่ไกรทองแสดงออกถึงความไม่เป็นหญิงจะเป็นความเจ้าชู้มากในกามารมณ์ 2) ต้องประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จของไกรทอง กล่าวคือ ความสามารถในการปราบพระยาชาลวันได้สำเร็จ 3) ต้องก้าวร้าว ไกรทองแสดงก้าวร้าวต่อวิมาลามากที่สุด 4) ต้องเป็นที่น่าสนใจทางเพศ จะเห็นได้ชัดเจนนว่าไกรทองมีเมียหลายคน และ 5) ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นได้จากการอาสาไปต่อสู้กับพระยาชาลวันที่ดูร้ายอย่างไม่เกรงกลัว เพราะความเชื่อมั่นในตนของไกรทอง

คำสำคัญ: ความเป็นหญิง, ความเป็นชาย, บทละครนอกเรื่องไกรทอง

Abstract

The objective of this study aimed to study femininity and masculinity in male drama performance: Krai Thong which was in the royal writing of Phrabat Somdet Phra Buddha Loetla Nabhalai (Rama II). This research was a qualitative research, presenting data in a descriptive analysis using the concept of femininity and masculinity of Doyle. The research results found that femininity were 1) focusing on appearance, in which the story was essentially about Vimala's expressions, 2) being sensitive and paying attention to others, in which the sensitivity happened to both women and men; Vimala and Krai Thong, 3) getting others' negative actions, in which Krai Thong mostly did to Vimala, 4) being a flawless woman, in which the protagonist of the story is Vimala, and 5) being meaningful for several femininities, which was particularly Vimala who had gender diversity.

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: anantasak01@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

¹ Lecturer of Thai Language Major, Faculty of Education, Roi-et Rajabhat University, Email: anantasak01@gmail.com

² Lecturer of Teaching Thai Major, Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus

As for the results of masculinity found that 1) not being like female, in which Krai Thong did not act like a female, but lechery, 2) being successful, in which Krai Thong was able to succeed in subduing Chalawan, King of Crocodiles, 3) being aggressive, in which Krai Thong was the most aggressive towards Vimala, 4) having sex appeal, which can be seen that Krai Thong had a lot of wives, and 5) being self-confident, which can be seen that Krai Thong bravely volunteered for fighting with the fierce Chalawan.

Keywords: Femininity, Masculinity, Male Drama Performance: Krai Thong

บทนำ

บทละครนอกฉบับพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 มีทั้งหมด 6 เรื่อง กล่าวคือ เรื่องสังข์ทอง ไชยเชษฐา ไกรทอง มณีพิชัย คาวิ และสังข์ศิลป์ชัย บทละครนอกทั้ง 6 เรื่องนี้เป็นนิทานจากนิทานชาดกบ้าง ปัญญาชาดกบ้าง และนิทานพื้นบ้านบ้าง โดยเฉพาะเรื่องไกรทองถือว่าเป็นนิทานพื้นบ้านที่เชื่อว่ามีความจริง และไกรทองมีความโดดเด่นในการวิเคราะห์ถึงความเป็นหญิงความเป็นชาย โดยเฉพาะบทบาทความเป็นหญิงความเป็นชาย เป็นสิ่งที่น่าสนใจควรแก่การศึกษา ซึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาได้เห็นถึงบทบาทความเป็นหญิงความเป็นชายในนิทานพื้นบ้าน ตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นหญิง และความเป็นชาย ในยุคนั้น กล่าวคือ หญิงที่ดีต้องมีลักษณะอย่างไรและชายที่เก่งต้องแสดงออกอย่างไร ตลอดจนวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ในยุคนั้นของหญิงชายและมีวิธีการปฏิบัติตนซึ่งกันและกันอย่างไร มีความเหมือนหรือแตกต่างจากยุคปัจจุบัน และแตกต่างกับนิทานพื้นบ้านของชาวต่างชาติอย่างไร

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมีนักวิชาการได้กล่าวถึงเพศภาวะ หรือความเป็นหญิงความเป็นชายซึ่งมี Humm (1999: 106) นิยามคำว่า เพศภาวะ (Gender) หมายถึงเพศหญิงเพศชายในบริบทวัฒนธรรม ส่วนเพศ (Sex) หมายถึงเพศหญิงเพศชายในเชิงชีวภาพ ขณะที่ Jackson and Cook (1999: 5) ได้ใช้คำว่าเพศภาวะ (Gender) ในการสื่อความหมายถึงความเข้าใจของสังคมและวัฒนธรรมต่อความเป็นหญิง และความเป็นชาย ส่วนพริศรา แซ่ก้วย (2544: 15) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เพศภาวะ” (Gender) หมายถึง สถานะแห่งเพศที่มีพลวัตกับระบบอำนาจในชนชั้นชาติพันธุ์ และความแตกต่างอื่น ๆ ที่มีนัยยะสำคัญภายใต้เงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือประวัติศาสตร์ในระยะเวลาหนึ่ง ๆ ที่มีผลต่อการจัดสรรและการเข้าถึงอำนาจ และทรัพยากรในสังคมในแต่ละช่วงเวลา ส่วนเรื่องเพศภาวะและเพศวิถี สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (2545: 23) ได้กล่าวถึงเพศภาวะ (Gender) มีความหมายครอบคลุมถึงเรื่องของความเป็นผู้หญิงและผู้ชายที่ถูกกำหนดโดยปัจจุบันทางวัฒนธรรมสังคม และอื่น ๆ ทำให้สังคมเกิดความคาดหวังต่อความเป็นหญิงและชายในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ความเชื่อ (Belief) ทัศนคติ (Attitude) มายาคติ (Myth) รวมทั้งประเพณีปฏิบัติที่ถูกทำให้กลายเป็นบรรทัดฐานของสังคม (Social Norms) ส่วน Bernard (1984: 986-991) กล่าวถึง ความเป็นหญิง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของแบบทดสอบ Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI) ลักษณะความเป็นหญิง (Femininity) หมายถึงความรู้สึก หรือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะ 3 ด้านคือ 1) ความผูกพันและการทะนุถนอม (Nurturant Affiliation) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงความกังวลห่วงใยกับคนหรือสิ่งของรอบตัว มีกิริยานุ่มนวลพูดจาไพเราะ 2) มีลักษณะยอมตาม (Self-Subordinate) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่สนใจกับความรู้สึกของคนที่ไม่พึงพอใจ คล้อยตามคำพูดหรือการกระทำของคนที่ไม่พึงพอใจ 3) ความสนใจตนเอง (Introversion) หมายถึง ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพอใจในการจัดระเบียบให้ตนเอง ทั้งในด้านร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องใช้ และที่อยู่อาศัย ชอบในสิ่งที่สวยงาม

Bernard (1984: 986 -991) ยังกล่าวต่ออีกว่า ลักษณะความเป็นชาย (Masculinity) หมายถึง ความรู้สึกพฤติกรรมอย่างหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกในลักษณะ 3 ด้าน คือ 1) ความมีอำนาจในสังคมและการตัดสินใจด้วยปัญญา (Social Intellectual Ascendency) หมายถึง ความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่แสดงออก การตัดสินใจที่เด็ดขาดโดยไม่หวั่นเกรงกับผลลัพธ์ที่จะทำให้

ตนเองสะท้อนใจ การใช้สติปัญญาไตร่ตรองประกอบการตัดสินใจ โดยยอมรับผลจากการตัดสินใจ 2) ความอาจหาญ (Temerition) หมายถึง ความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่รู้ตัวว่ามีความผิดก็ไม่แสดงความหวาดหวั่น หรือประหม่ากับความผิดนั้น และยอมรับผลจากความผิดนั้นอย่างเต็มใจ 3) ชอบการใช้กำลัง (Manual Physical) หมายถึง ความรู้สึก หรือพฤติกรรมที่ชอบการทำงานกลางแจ้ง ชอบการผจญภัย การทำงานที่ได้เคลื่อนไหว และชอบการเล่นที่รุนแรง

บทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปรากฏความเป็นหญิง ความเป็นชายอยู่หลายตอนที่น่าสนใจ เป็นต้น ความมีอำนาจในสังคมและการตัดสินใจด้วยปัญญา เช่น ไกรทองสามารถนางตะเกาทองขึ้นจากถ้ำแก้วได้ ซึ่งเป็นที่อยู่ของพระยาชาลวัน จึงมีอำนาจในการต่อรองของรางวัลจากเศรษฐี ความอาจหาญ เช่น ไกรทองใช้ความสามารถปราบพระยาชาลวันได้ ทำให้กลายเป็นวีระบุรุษของเมืองพิงิตร และการชอบใช้กำลัง เช่น ในวิถีชีวิตของไกรทองชอบต่อสู้ตลอด นอกจากนี้ยังปรากฏความเป็นหญิงอยู่หลายตอน ผู้วิจัยจะได้นำโดยละเอียดอย่างชัดเจนในบทวิเคราะห์ต่อไป

เห็นได้ว่าบทละครนอกเรื่องไกรทอง มีความน่าสนใจควรแก่ศึกษา ในประเด็นความเป็นหญิง ความเป็นชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นหญิงไม่ได้มีเฉพาะตัวละครหญิงที่แสดงออกถึงความเป็นหญิง ในบทละครนอกเรื่องไกรทองนั้น ไกรทองเป็นตัวละครเอกของเรื่องที่มีความเป็นชายสูง จากการศึกษากลับพบว่าไกรทองได้แสดงออกถึงความเป็นหญิงอยู่หลายตอน ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยเล็ก ๆ ตัวละครที่น่าสนใจ และยังไม่มีการกล่าวถึง นอกจากนี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและทัศนคติของสังคมในยุคนั้น ผ่านการศึกษาตัวละครดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดความเป็นหญิง ความเป็นชายของ Doyle (1991, อ้างถึงใน มีโชค ราชฎรานูวัต, 2544) ในการวิเคราะห์ตัวละครบทละครนอกเรื่องไกรทอง ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อย่างละเอียดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นหญิงในบทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
2. เพื่อศึกษาความเป็นชายในบทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดความเป็นหญิง ความเป็นชาย ของ Doyle (1991, อ้างถึงใน มีโชค ราชฎรานูวัต, 2544) ดังนี้ ความเป็นหญิง (Femininity) สำหรับลักษณะความเป็นหญิง เป็นสิ่งที่สังคม คาดหวังต่อลักษณะ ความเป็นหญิง (Femininity) ระบุถึงลักษณะเป็นผู้หญิงว่ามี 5 อย่าง ได้แก่ 1) ใส่ใจในรูปลักษณ์ (Appearance still counts) 2) มีความอ่อนไหวและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น (Be sensitive and caring) 3) ได้รับการปฏิบัติทางลบจากผู้อื่น (Negative treatment by others) 4) เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อม (Be superwoman) และ 5) มีความหมายของความเป็นผู้หญิงที่หลากหลาย (There's no single meaning of feminine anymore)

ส่วนลักษณะความเป็นชาย (Masculinity) มีลักษณะ 5 ประการกล่าวคือ 1) ต้องไม่เป็นผู้หญิง (Don't be female) 2) ต้องประสบความสำเร็จ (Be successful) 3) ต้องก้าวร้าว (Be aggressive) 4) เป็นที่น่าสนใจทางเพศ (Be sexual) และ 5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Be confident)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร บทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ฉบับองค์การคำของครูสุภา พิมพ์จำหน่ายเป็นอนุสรณ์ในงานฉลองวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ครบรอบ 200 ปี พ.ศ. 2511 (พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ความเป็นหญิง (Femininity) มีลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ 1) ใส่ใจในรูปลักษณ์ (Appearance still counts) 2) มีความอ่อนไหวและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น (Be sensitive and caring) 3) ได้รับการปฏิบัติทางลบจากผู้อื่น (Negative treatment by others) 4) เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อม (Be superwoman) และ 5) มีความหมายของความเป็นผู้หญิงที่หลากหลาย (There's no single meaning of feminine anymore) ส่วนลักษณะความเป็นชาย (Masculinity) มีลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ 1) ต้องไม่เป็นผู้หญิง (Don't be female) 2) ประสบความสำเร็จ (Be successful) 3) ต้องก้าวร้าว (Be aggressive) 4) เป็นที่นาสนใจทางเพศ (Be sexual) และ 5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Be confident)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

พรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ตัวบทของบทละครนอกเรื่องไกรทองในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ฉบับองค์การคำของครูสุภา พิมพ์จำหน่ายเป็นอนุสรณ์ในงานฉลองวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ครบรอบ 200 ปี พ.ศ. 2511 (พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513) และกรอบแนวคิดความเป็นหญิง (Femininity) ความเป็นชาย (Masculinity) ของ Doyle (1991, อ้างถึงใน มีโชค ราชฎรานูวัต, 2544)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

บทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ฉบับองค์การคำของครูสุภา พิมพ์จำหน่ายเป็นอนุสรณ์ในงานฉลองวันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ครบรอบ 200 ปี พ.ศ. 2511 (พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องประเด็นความเป็นหญิงและความเป็นชาย ที่ปรากฏในบทละครนอกเรื่องไกรทอง งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยประเภทเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีวิจัย โดยการวิเคราะห์ความเป็นหญิงความเป็นชายตามกรอบแนวคิดของ Doyle (1991, อ้างถึงใน มีโชค ราชฎรานูวัต, 2544) และนำเสนอข้อมูลด้วยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาความเป็นหญิงความเป็นชายในบทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยใช้แนวคิดของ Doyle (1991, อ้างถึงใน มีโชค ราชฎรานูวัต, 2544) ดังนี้

4.1 ความเป็นหญิงที่ปรากฏในบทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มี 5 ประการ ได้แก่

4.1.1 ใส่ใจในรูปลักษณ์ (Appearance still counts) หมายถึง ผู้หญิงจะถูกตัดสินจากรูปลักษณ์ที่สวยงาม แต่งตัวดี จึงจะเป็นที่ต้องการของผู้อื่น โดยตั้งแต่วัยเด็ก เด็กผู้หญิงจะต้องได้รับตุ๊กตา เสื้อผ้า รวมทั้งเครื่องสำอางสำหรับเด็ก และเครื่องประดับสำหรับเด็กหญิง สิ่งเหล่านี้ปลูกฝังให้ผู้หญิงพยายามทำให้ตัวให้ดูดี เมื่อกล่าวถึงผู้หญิง ต้องเป็นผู้หญิงที่สวยงาม เช่นกัน และสิ่งที่สะท้อนความงามของผู้หญิงที่ชัดเจนที่สุด กล่าวคือ การแต่งกาย ดังตัวอย่าง

๑ เมื่อนั้น	วิมาลानารีศรีใส
ความรักกลัดกลุ้มคลุ้มใจ	กลัวเจ้าไกรทองจะหมองมัว

๑ จิ้งลูกเข้าไปในห้อง	จัดแจงสิ่งของจะตามผ้า
ผ้าผ่อนเงินทองของแต่งตัว	แหวนหัวแหวนมณฑปครบครัน
แล้วเลือกของรักใคร่ใส่กระต่าย	มากมายสารพัดจัดสรร
พลาทพิศดูห้องแก้วแพรพรรณ	เพียงสุวรรณเคยนอนแต่ก่อนมา
เสียดายของต่างต่างอย่างดี	เสียดายดวงมณีในคูหา
มีคุณแก่ฝูงกุมภา	จะปรารถนาสิ่งใดก็สมคิด
ให้อ้อมไปด้วยทิพอาหาร	ไม่มีความรำคาญแต่สักหนิด
ไอ้แต่นี้ไปจะมีตมิต	เร่งคิดสร้อยเคร้าโศกา

ฯ 8 คำ โอด ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 134-135)

จากตัวบทข้างต้น วิมาลาตัดสินใจจะตามไกรทองขึ้นไปยังเมืองมนุษย์ จากนั้นวิมาลาได้บอกให้ไกรทองรอเพื่อตนจะได้ไปจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ กอปรด้วยเงินทองของใช้ต่าง ๆ โดยเฉพาะเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ มีแหวน หัวมณฑป และของใช้เครื่องประดับประเภทอื่น ๆ ที่เป็นของรักของชอบส่วนตัว เพื่อจะนำไปใส่ประดับกายให้สวยในเมืองมนุษย์ ตามธรรมชาติของผู้หญิง แสดงให้เห็นว่าวิมาลาเป็นผู้หญิงที่ใส่ใจในความสวยความงาม หรือใส่ใจในรูปลักษณ์ภายนอกมาก เหมือนผู้หญิงทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะการแต่งกาย

การใส่ใจในรูปลักษณ์นั้นเรื่องการแต่งกายของวิมาลา ปรากฏตอนที่ตัดสินใจตามไกรทองไปยังเมืองมนุษย์ วิมาลาเข้าไปในห้องเพื่อจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้นานเกินไป ไกรทองจึงยอมเข้าไปในห้องวิมาลา เกรงว่าวิมาลาจะไม่ติดตามตนไปเมืองมนุษย์ จึงได้รัยมนตรีใส่วิมาลาให้กลายเป็นมนุษย์ ดังตัวอย่าง

๑ เมื่อนั้น	วิมาลาโศกศัลย์หนักหนา
ต้องเทพราจวนป่วนวิญญา	ให้แสนเสนาหาเป็นสุดคิด
ซึ่งอาไลยในของทั้งหลาย	ไม่มีความเสียดายแต่สักหนิด
นึกแต่จะภิรมย์ชมชิต	นางจิ้งลูกติดตามไป
ฉวยฉุดชายผ้าเจ้าไกรทอง	จะทิ้งน้องเสียแล้วฤไฉน
น้องได้ว่าหรือจะมีไป	จึงมาตัดอาไลยโคลคลา
พอเจ้าไปไหนจะไปด้วย	ถึงชีวิตจะม้วยก็ไม่ว่า
ว่าพลางนางจูงมือมา	คืนเข้าคูหาห้องทอง
เมียจัดไว้สำเร็จสรรพ	สินทรัพย์สารพันเข้าของ
อีกทั้งแก้วแหวนเงินทอง	เจ้าจงทำนองบัดเดียวใจ
จะอาบน้ำทาแป้งแต่งตัว	ทวีหัวผัดหน้าผากผ้าใหม่
ว่าแล้วกลับคืนเข้าห้องใน	ลูปไล่กระแจะแป้งแต่งกาย

ฯ 12 คำ ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 135-136)

จากตัวบทข้างต้น แสดงให้เห็นว่าวิมาลาเป็นผู้หญิงที่ใส่ใจในรูปลักษณ์มาก เพราะก่อนจะติดตามไกรทองไปเมืองมนุษย์ วิมาลาให้ไกรทองรออยู่ข้างนอกห้องเพื่อตนจะได้ไปอาบน้ำ แต่งตัว ลูบไล้ด้วยเครื่องหอม เพื่อให้ดูดีสวยงามตามแบบของสตรีเพศ ในขณะนั้นถึงแม้วิมาลาจะถูกสะกดด้วยเวทมนตร์ของไกรทอง แต่วิมาลาไม่ขาดสติในเรื่องความสวยความงาม จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการใส่ใจในรูปลักษณ์ของผู้หญิงเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าสิ่งใด อีกอย่างเพื่อความเชื่อมั่น

ในตนเอง เพราะการไปเมืองมนุษย์ในครั้งนี้ วิมาลาจะได้พบเจอกับผู้คนต่างถิ่นที่ตนไม่เคยรู้จักมาก่อน และคนลวงศรัทธาน
เผ่าพันธุ์ด้วย ตนต้องดูแลสวยเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อความงามของนางมดใจไกรทองด้วย

4.1.2 มีความอ่อนไหวและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น (Be sensitive and caring) หมายถึง ผู้หญิงได้รับการคาดหวัง
ว่าจะต้องดูแลเอาใจใส่ต่อผู้อื่น มีธรรมาจริยธรรม มีความรับผิดชอบ และเป็นมิตรกับผู้อื่น ดังเช่นการแสดงลักษณะความเป็นหญิง
ในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ฉากที่กล่าวถึงความอ่อนไหวของวิมาลาที่มีต่อไกรทอง ตอนที่ไกรทองชวนวิมาลาไปอยู่ด้วยที่เมืองมนุษย์
ตอนแรกวิมาลาจะไม่ยอมไปด้วย เพราะยังโกรธแค้นที่ไกรทองข่มเหงน้ำใจตนอยู่ ดังตัวอย่าง

๑ ได้เอ๋ยได้แจ้ง	มิรู้แห่งจะทำอะไรได้
ทั้งรักทั้งแค้นแน่นใจ	แค้นใครไม่เท่าเจ้าไกรทอง
คิดถึงความรักก็ซึกแซ	จะใคร่แร้วรายตามไปคล่องคล่อง
แล้วถอยหลังตำริห์ตรีตรง	เกลือกพวกพ้องลูกเมียของเขามิ
คิดพลางทางว่าแก่เจ้าไกร	ไยอะไรรำคาญหูจู้
เจ้าจะพาน้องไปด้วยนี้	ก็ตามที่มิซัดจะไปตาม
แต่เกรงเกลือกเจ้าจอมหม่อมเมียหลวง	จะหึงษ์หวงจ้วงจาบหยาบหยาม
จะว่าน้องโอดเขลาเบาความ	ไม่ได้ตามตามผัวเขารับไป
น้องจะได้อภัยสอดสู	จะแลดูหน้าคนกะไรได้
จะซ้าร้ายอายยิ่งกว่าทั้งไว้	เจ้าจงตรีกไทรดูให้ดี

ฯ 10 คำ ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 133)

จากตัวบทข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความอ่อนไหวของวิมาลา พอได้ฟังถ้อยคำอ่อนน้อมของไกรทอง ก็ใจอ่อน
ยอมติดตามไกรทองไปยังเมืองมนุษย์ แต่กระนั้นยังหวั่นใจกลัวว่าเมียของไกรทองจะไม่ยอมรับ สุดท้ายก็ตัดสินใจไปตามไกรทอง
สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนไหวของผู้หญิงที่มีต่อผู้ชาย

ความอ่อนไหวไม่ใช่มีเฉพาะเพศหญิง ทั้งนี้เพศชายก็มีความอ่อนไหวเช่นกัน กล่าวคือ ฉากที่วิมาลาตัดสินใจ
กลายร่างเป็นกุมภีร์ กลับไปอยู่ถ้ำทองดังเคย หลังจากที่ได้ติดตามไกรทองมาถึงเมืองมนุษย์ ดังตัวอย่าง

๑ เมื่อนั้น	โฉมเจ้าไกรทองหมองศรี
ครั้นนางวิมาลานารี	กลายเป็นกุมภีร์กลับไป
ทั้งเสียดายทั้งรักเป็นหนักหนา	คิดคิดขึ้นมาว่าตาไหล
ให้ละห้อยละเหี่ยเสียน้ำใจ	เหมือนบ้าไปไม่เป็นสมประดี
ภรรยามาเตือนให้ไปบ้าน	ยิ่งเดือดดาลดูต้นหันหน้าหนี
ชะนางตัวขยับขึ้นสิ้นที่	ช่างชวนกันดำตีวิมาลา
เหมือนแกล้งตีปลาน้ำไซ	เออะอะไรมาคิดอุบาย
หวงแหนแสนร้ายรามมา	จะปิดประตูค้ำแต่ข้างเดียว
เมื่อกี้พี่มีห้ามนางกุมภา	ที่ไหนจะกระระนาคาเขี้ยว
ทั้งบ่าวไพร่ไม่ช่วยตัวเป็นเกลียว	นี้หากคิดนิดเดียวดอกกระมัง
ว่าพลางทางเดินออกจากสวน	หุนหันป่วนป่วนคลุ้มคลั่ง
เมียงตามไปไม่อินัง	มายังบ้านพลันทันใด

ฯ 12 คำ ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 156)

จากตัวบทย่อมแสดงให้เห็นว่า ไกรทองแสดงออกถึงความหวั่นไหว เพราะคิดถึงวิมาลาจนถึงน้ำตาไหล ไกรทองได้แสดงความเป็นหญิงออกมาอย่างชัดเจน กล่าวคือ การแสดงให้เห็นถึงความอ่อนไหวทางกาย และใจ

4.1.3 ได้รับการปฏิบัติทางลบจากผู้อื่น (Negative treatment by others) หมายถึง การถูกกดขี่ ข่มเหง เอาไรต์เอาเปรียบ ถูกกดทับ ถูกเหยียดหยามจากคนอื่น ซึ่งในบทละครนอกเรื่องไกรทอง มีปรากฏอยู่หลายตอนด้วยกัน เช่น ตอนที่ไกรทองพยายามเกลี้ยกล่อมวิมาลาให้ติดตามตนไปเมืองมนุษย์ วิมาลาลังเลกลัวว่าจะกลับกลายเป็นชาติกุมภีล จึงได้ถูกไกรทองต่อว่าและถูกเหยียดหยาม ดังตัวอย่าง

๑ เจ้าเอยเจ้าคารม	ปากคอพอสวมกับเป็นม่าย
แสนรู้ร้อยอย่างช่างอุบาย	ยกย้ายหลายทำนองว่องไว
มิเสียทีที่เป็นเมียชาลวัน	น้อยหรือนั้นบุญหนักศักดิ์ใหญ่
นำหัวฟัวตายประเดี๋ยวใจ	ไม่ทันไรหรือมาเป็นเช่นนี้
หญิงร้ายแพศยาสามัญ	เขาชี้คร้านคบหาให้เสียศรี
เจ้าเอยแพศยากุมภี	อย่างนี้เจียวสิหว่าจะตราไว้
ถ้ารู้เหตุผลแต่ต้นมา	ที่จะไว้ชีวาอย่าสงไสย
อันน้ำใจสตรีนี้ไซ้	ยากที่จะหยั่งได้ตั้งจินดา
พระมหาสมุทรสุคติขัง	ถ้าจะหยั่งให้ถึงก็ง่ายกว่า
หญิงสามร้อยกลมารยา	สุดที่จะศึกษาให้แจ้งใจ

ฯ 10 คำ ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 127-128)

จากตัวบทข้างต้น วิมาลาถูกไกรทองตำหนิอย่างรุนแรง ได้กล่าวหาวิมาลาว่าเป็นหญิงแพศยา และจะไม่คบกับผู้หญิงประเภทนี้ ด้วยคำว่า “สมแล้วที่เป็นเมียพระยาชาลวัน จิตใจสตรีนี้ซึ่งยากแท้หยั่งถึง” ลักษณะการกล่าวเช่นนี้ เป็นการกดทับ และเหยียดหยามชาติกำเนิดของวิมาลาอย่างรุนแรง ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าสตรีได้รับการปฏิบัติทางลบจากผู้ชายในปริบทสังคม ปิตาธิปไตย

4.1.4 เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อม (Be superwoman) หมายถึง ผู้หญิงที่มีพร้อมทุกอย่างทางกายภาพ เช่น รูปร่างหน้าตา มีทรัพย์สินเงินทองของใช้มากมาย บ้านหลังใหญ่โตระโหราน มีข้าทาสบริวารคอยรับใช้ คือผู้หญิงที่เพียบพร้อม ในบทละครนอกเรื่องไกรทอง ผู้หญิงที่เพียบพร้อมมี กล่าวคือ ตะเภาแก้วและตะเภาทอง เป็นธิดาของเศรษฐีที่เพียบพร้อม ดังกล่าว ทั้งนี้วิมาลาก็มีถ้าทอง เงินทองของใช้มากมายเช่นกันกับตะเภาแก้วและตะเภาทองทุกประการ ดังตัวอย่าง

๑ น้องเอยน้องรัก	เจ้าอย่าพักก้าวเฉียงเบี่ยงป่าย
เห็นแล้วว่าสมัครรักพี่ชาย	จึงอุบายบิดเบือนเชือนแซ
น้อยหรือนั้นชั้นเชิงมิดชิด	ป้องปิดมิดมั่นไม่เห็นแผล
แสนงอนอ่อนค่อทำท้อแท้	เรรวนปรวนแปรไม่ปรองดอง
ถ้าเจ้าจะเอออวยไปด้วยพี่	จะเสียที่ไม่ถนัดขัดข้อง
เสมือนหนึ่งรักพี่เสียดายน้อง	ถ้าทองเป็นสุขสนุกสบาย
ด้วยกุมภีลหนุ่มหนุ่มประชุมพร้อม	บริวารแวดล้อมเหลือหลาย
แต่ล้วนรูปนิตบิตเบือนกาย	จึงเสียดายเต็มที่อยู่มิไป

ฯ 8 คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น	วิมาลาโศกศัลย์หนักหนา
ต้องเทพรำจวนป่วนวิญญา	ให้แสนเสนาหาเป็นสุดคิด
ซึ่งอาไลยในของทั้งหลาย	ไม่มีความเสียดายแต่สักหนิด
นึกแต่จะภิรมย์ชมชิต	นางจึงลุดติดตามไป
ฉวยอุศขยผ้าเจ้าไกรทอง	จะทิ้งน้องเสียแล้วฤไฉน
น้องได้ว่าหรือจะมีไป	จึงมาตัดอาไลยโคลคลา
พ่อเจ้าไปไหนจะไปด้วย	ถึงชีวิตจะม้วยก็ไม่ว่า
ว่าพลางนางจูงมือมา	คืนเข้าคูหาห้องทอง
เมื่อยจัดไว้สำเร็จเสร็จสรรพ	สินทรัพย์สารพันเข้าของ
อีกทั้งแก้วแหวนเงินทอง	เจ้าจงทำนองบัดเดียวใจ
จะอาบน้ำทาแป้งแต่งตัว	ทวิหัวผัดหน้างูผ้าใหม่
ว่าแล้วกลับคืนเข้าห้องใน	ลูปไล้กระแจะแป้งแต่งกายา

ฯ 12 คำ ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 126-127)

จากตัวบทข้างต้นวิมาลาเป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อมทุกอย่าง ทั้งรูปร่างสวยงาม มีทรัพย์สินเงินทองของใช้มากมาย มีข้าทาสบริวารคอยรับใช้ ตามที่กล่าวข้างต้น เห็นได้จากตอนที่วิมาลาจัดเตรียมสิ่งของเพื่อจะตามไกรทองไปเมืองมณูญ์ตามที่ปรากฏในตัวอย่างข้างต้น

4.1.5 มีความหมายของความเป็นผู้หญิงที่มีหลากหลาย (There's no single meaning of feminine anymore) ถ้ามองด้านสังคม สังคมจะกำหนดให้ผู้หญิง ต้องทำงานบ้าน อ่อนแอ ดูแลเอาใจใส่สามี แต่สังคมปัจจุบันผู้หญิงและผู้ชายมีความทัดเทียมกัน ผู้หญิงจึงมีความหมายของความเป็นผู้หญิงที่มีหลากหลาย ในบทละครนอกเรื่องไกรทองก็ปรากฏความหลากหลายของผู้หญิง กล่าวคือ วิมาลามีทั้งการแสดงออกด้านดี และด้านลบดังนี้

4.1.5.1 ความหลากหลายด้านดี ปรากฏตอนที่วิมาลาได้ติดตามไกรทองไปถึงบ้านเศรษฐี พอตระเภาแก้วตะเภาทอง ทราบว่าไกรทองพาผู้หญิงอื่นติดตามมาด้วย จึงไปสอบถามเรื่องราวความเป็นมาอย่างไร ฝ่ายวิมาลาที่เชื้อฟุ้งไกรทองทุกอย่างในฐานะสามี ดังตัวอย่าง

๑ เมื่อนั้น	วิมาลาอกสั้นขวัญหนี
จึงถามเจ้าไกรไปทันที	ใครนื่องอาจประหลาดนัก
จะเป็นเมียของเจ้าหรือเขาอื่น	เข้ามาเย็นเรียกอยู่ตั้งรู้จัก
หรือพี่ป้ายายายมาทายทัก	จงบอกเมียรักให้แจ้งใจ

ฯ 4 คำ ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 140)

จากตัวบทข้างต้น วิมาลาปฏิบัติตนเป็นภรรยาที่ดีของไกรทอง สามียังไม่ได้พาเข้าบ้านวิมาลา ก็ปฏิบัติตามโดยไม่ได้เถียง ครั้นได้ยินคนตะโกนมาถามว่าใครอยู่ข้างใน วิมาลา ก็แสดงความกลัวคิดแต่ก็คิดไปในทางที่ดีถามไกรทองว่าคนมาถามไถ่เป็นใคร เป็นเมียหรือพี่ป้า น้า อา มาทักหรือเปล่า การที่วิมาลาแสดงกิริยาเช่นนี้ คือความเป็นผู้หญิงในด้านดี

4.1.5.2 ความหลากหลายด้านร้าย ในบทละครนอกเรื่องไกรทอง มีปรากฏหลายตอน ตะเภาแก้วและตะเภาทอง ดูด่าว่ากล่าววิมาลาและไกรทอง หลังจากที่ทราบข่าวไกรทองพาผู้หญิงอื่นติดตามมาถึงบ้าน เพราะความหึงหวงดังตัวอย่าง

๑ เมื่อนั้น
เรียกหาข้าไทให้ช่วยกัน

สองนางโกรธผัวจนตัวสิ้น
เข้าปลัดดันประตูลอลง

ฯ 2 คำ ฯ เชิด

๑ ลืมสลักหักโค่นไม่ทนได้
ชี้หน้าว่าชะเจ้าไกรทอง
ไฉนจะไปหาพระอาจารย์
คือเธอองค์นี้แล้วหรือไร
เป็นไรไม่เอาเครื่องบริวาร
จะพลอยพอกโมโหมทนา
หม่อมลูกศิษย์คิดอ่านไปหาเพล
มานั่งชิงเงินค้ำอยู่อย่างนี้
ว่าแล้วนวนนางตะเกาทอง
อีกคนนี้มันชื่อวิมาลา

สองนางวางเข้าไปในห้อง
ช่างปดเล่นคล่องคล่องสบายใจ
เป็นที่นมัสการอันโตใหญ่
ซึ่งนิมนต์มาไว้ในศาลา
มาถวายพระอาจารย์ให้หนักหนา
สาธุศรัทธาเต็มที
ยกพระเคนให้ฉันทเสียทีนี้
เป็นไรมีมัสการท่านครูบา
บอกล้องตะเกาแก้วเสนาหา
เป็นเมียชาลวันทีบรรลัษ

ฯ 10 คำ ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 141)

จากตัวบทนี้ตะเกาแก้วและตะเกาทอง แสดงกิริยาอาการหึงหวง และอิจฉาวิมาลาที่ได้ใกล้ชิดไกรทอง ทั้งสองจึงได้ต่อว่าวิมาลาด้วยความรุนแรง เพราะความโกรธแค้น ลักษณะดังกล่าวเป็นการแสดงอาการความหลากหลายด้านลบ นอกจากนี้วิมาลา ก็แสดงความโกรธที่ถูกตะเกาแก้วตะเกาทองดูต่ำ จึงแสดงความโกรธรุนแรงกลับ ลักษณะดังกล่าวเป็นการแสดงอาการหลากหลายของวิมาลาเช่นกัน กล่าวคือ ทั้งด้านดีและด้านลบ ดังตัวอย่าง

๑ เมื่อนั้น
ครั้นจะว่าข้างนางก็กลัว
แต่อดอดก็เหลือที่อดกลั้น
โมโหหันหมุนหมุนออกมา
นี่แน่นางพี่น้องสองคน
เขาจูงจุมหม่อมไปหรือไร
เพราะจวนตัวกลัวตายวายชีวิต
เจ้าอย่าเพื่อตดิฉินร้าย
เจ้าก็เคยรู้เช่นเป็นอยู่บ้าง
อันเจ้าไกรทองกับชาลวัน
ซึ่งข้าตามผัวเจ้าขึ้นมา
เมื่อเจ้าตามผัวข้าลงไป

วิมาลาได้ฟังนั่งเกาหัว
เจ้าไกรทองผู้ผัวจะโกรธา
ปากคั้นยิบยิบกระซิบต่ำ
เคืองขัดสับตหน้าแล้วว่าไป
เจ้ามาบ่นมาว่าเหมือนบ้าใบ้
หม่อมผัวเจ้าลงไปทำวุ่นวาย
ไซ้จะปลงลงจิตด้วยง่ายง่าย
เป็นหญิงย่อมอายอยู่เหมือนกัน
คิดดูก่อนนางอย่าหุนหัน
จะเป็นกะไรกันก็แจ้งใจ
ด้วยกลัววิथाไม่ขัดได้
เป็นไรไม่ยั้งหยุดคิด

ฯ 12 คำ ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 143-144)

จากตัวบทดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าวิมาลามีพฤติกรรมที่หลากหลาย กล่าวคือ มีทั้งด้านดีและด้านลบ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนหนึ่งของสตรี มีทั้งด้านบวกและลบตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของมนุษย์

4.2 ความเป็นชาย (Masculinity) ปรากฏในบทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พบว่า มีลักษณะ 5 ประการ ได้แก่

4.2.1 ต้องไม่เป็นผู้หญิง (Don't be female) หมายถึง ตั้งแต่วัยเด็กผู้ชายจะเรียนรู้ลักษณะไม่แสดงออกให้เห็นว่ามีรู้สึกแบบผู้หญิง โดยจะถูกสอนว่าเด็กผู้หญิงต่ำต้อยกว่าผู้ชาย ส่วนผู้ชายที่มีความอ่อนไหว หรืออ่อนแอ จะถูกต่อว่า ลูกแหง่ ทำตัวเหมือนผู้หญิง ความเป็นชายที่ปรากฏในบทละครนอกเรื่องไกรทองมีอยู่หลายตอน แต่ในบทความนี้จะได้ยกเอาตอนไกรทองกลับลงไปตามวิมาลาที่ถ้ำทอง ดังตัวอย่าง

๑ เมื่อนั้น	เจ้าไกรทองยิ้มพลางทางว่า
ผู้หญิงหาไหนเล่าเฝ้าตามมา	คือผู้หญิงกุมภาก็ตามไป
ไหนเล่าเจ้าจะตรกรางวัลพี	หันหน้ามานี้จะบอกให้
สะกิดแก้มแนมนมขมสไบ	คว่าไขว่ชวนเฝ้าเฝ้าต่อแย
อัศจรรย์บันดาลอยู่บ่อยบ่อย	รสอร่อยมิได้จัดให้ชืดแช่
พิรุณร่วงดวงไฉจันเต็มแล้	รักกันคุ้มแก่ไม่แพ้เชือน
การสัมผัสย่ำยวนชวนชื่น	จะหาอื่นมาให้ดีไม่มีเหมือน
หยุดสวาดิชาติเพลามาเตือน	มิได้เคลื่อนคลาศศการารอ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 184)

จากตัวบทข้างต้นไกรทองได้แสดงความเป็นชาย กล่าวคือ การมีเพศสัมพันธ์กับวิมาลาด้วยความภักดีสมใจชายชาติชาติตรี ซึ่งเป็นการแสดงความเป็นชายที่แท้จริงและไม่ใช่นางผู้หญิง

4.2.2 ต้องประสบความสำเร็จ (Be successful) หมายถึง การที่เด็กผู้ชายได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้ชนะ หรืออีกนัยหนึ่งคือการประสบความสำเร็จ บทเรียนแรกคือการเรียนรู้จากการเล่นกีฬา และการประสบความสำเร็จในโรงเรียน พอเด็กผู้ชายโตขึ้นความคิดนั้นก็เชื่อมต่อกับการทำงาน อาชีพ ต้องประสบความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้ชนะ ทำให้ชายหนุ่มพยายามพิสูจน์ตัวเองว่าเป็นผู้มีความสามารถให้ได้ตามความคาดหวังของคนอื่น การได้รับการปลูกฝังให้ประสบความสำเร็จดังกล่าว สะท้อนผ่านความเป็นชายในปัจจุบัน เช่น ผู้ชายต้องมีอาชีพการงานที่ดี ต้องได้รับเงินเดือนสูง ๆ ต้องเป็นผู้นำครอบครัว เป็นต้น (Dolye (1991, อ้างถึงใน มีโชค ราษฎร์านูวัต, 2544)) ที่ปรากฏบทละครนอกเรื่องไกรทอง กล่าวคือ ฉากที่ไกรทองไปเรียนวิชากับพระอาจารย์จนสำเร็จ จากนั้นได้นำวิชาความรู้ดังกล่าวไปปราบพระยาชาลวัน ที่ชาวบ้านเกรงกลัวได้สำเร็จ ดังตัวอย่าง

“พระยาชาลวันมีทำร้ายไกรทองได้ กลับถูกไกรทองแทงเจ็บปวดเป็นสาหัส พระยาชาลวันเห็นว่าสู้ไม่ได้ ก็หนีกลับไปถ้ำไปบอกความแก่พระยารำไพ”

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 117)

หลังจากนั้นไกรทองจึงตามพระยาชาลวันลงไปในถ้ำ แล้วสามารถนำตัวตะเกาของกลับขึ้นมาบนเมืองมนุษย์ได้สำเร็จ และได้ฆ่าพระยาชาลวัน เศรษฐีพอใจมากจึงยกลูกสาวให้ไกรทอง และทรัพย์สินมรดกอีกครึ่งหนึ่ง นับว่าเป็นการสร้างความสำเร็จครั้งยิ่งใหญ่ของไกรทอง กลายเป็นนิทานตำนานวีระบุรุษของชาวพิจิตรสมัยมาถึงปัจจุบัน

4.2.3 ต้องก้าวร้าว (Be aggressive) หมายถึง ในวัยเด็กผู้ชายจะเรียนรู้การพูดคำหยาบ โดยธรรมชาติ จะพบว่าเด็กผู้ชายถูกปลูกฝังให้ต่อสู้ และไม่วิ่งหนีการต่อสู้ หรือพ่ายแพ้ฝ่ายตรงข้าม ซึ่งการสอนให้ผู้ชายต่อสู้ ทำให้ผู้นั้นบาดเจ็บ อดทนต่อความเจ็บปวด และต้องชนะต่อการต่อสู้ เป็นเหตุให้ไกรทองได้แสดงความเป็นก้าวร้าวตลอดมา ดังตัวอย่าง

๑ น้อยเอยน้อยหรือ	นางคนชื่อเสียงพันชั้นหมด
ก่นแต่ตีเทียนเวียนประชด	จริงแล้วจะข้าคดไม่ดงาม
มันจะเหมือนผัวเก่าของเจ้าหรือ	สุดชื่อแล้วเจ้าเอ๋ยอย่าเหยยหายม
แต่ออกชื่อชาลวันก็ครั้นคร้าม	สุดคิดจะติดตามให้ต้องใจ
ไหนนั่นความชั่วตัวอัปรีย	ว่าพี่มาปราชาใส่ให้

เมื่ออ้ออิงไปเองไม่อายใจ	กลับว่าสาวใส่ให้กาตั้ง
เจ้าสิสนัดสำบัดสำนวน	ทั้งกระบวนกระบิดติดปั้นปึ่ง
ดั่งหนองน้ำลำธารอันเขาสั่ง	เป็นที่พึ่งสารพัดไม่ขัดใคร
เลื่องลืออ้ออิงพี่จึงมา	หวังจะพาไปชมกรมใหญ่
ให้ฟังเฟื่องทั้งเมืองพิจิตรไว้	เขาจะได้ชมรสวาจา
จะชมทั้งกิริยามารยาตร	เชื้อชาติโฉมนางต่างภาษา
เจ้าจะได้เห็นหัวผวกุมภา	อยู่ที่ศาลเทวารักษ์บน
รำลึกถึงเมื่อไรจะไปเยือน	ก็พอเคลื่อนคลายได้ไม่ขัดสน
ล้วนหนุ่มหนุ่มประชุมชอบกล	เขาเคยไปบวงบนบูชา

ฯ 14 คำ ฯ

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 129-130)

จากตัวบทดังกล่าวไกรทองได้แสดงความก้าวร้าวต่อวิมาลาอย่างรุนแรง ด้วยการใช้วาจาไม่ให้เกียรติวิมาลา ถูกเหยียดหยามศักดิ์ศรีผู้หญิง ด้วยการกล่าวหาวิมาลาว่าเป็นหญิงชั่วช่าอับรี เพราะมีมากในโลกีย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวร้าวต่อสตรีเพศอย่างรุนแรง

4.2.4 ต้องเป็นที่น่าสนใจทางเพศ (Be sexual) หมายถึง ความมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม ไกรทองมีคุณสมบัติประเภทนี้ กล่าวคือ ความเก่งกล้าในเรื่องอาคมที่สามารถปราบพระยาชาลวันที่ดุร้ายได้ จึงทำให้ไกรทองมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้ามในบทความนี้จะยกตัวอย่างตอนไกรทองกลับไปหาวิมาลาที่ถ้ำทอง จากคำกล่าวของวิมาลาได้กล่าวถึงไกลทองว่ามีความดึงดูดทางเพศ ที่เป็นสาเหตุให้สตรีหลงใหล ทั้งตะเภาแก้ว ตะเภาทอง เลื่อมลายวรรณ และวิมาลาเอง ดังนี้

๑ เมื่อนั้น	วิมาลาปรีดีเปรมเกษมสันต์
ชมว่าเพราะนักษณารางวัล	แต่กระนั้นดีครั้นขยันจริง
ถ้าปะเขาหางานการของราชกูร์	ส่งพิณพาทย์นายมีจะตีึง
ใช้ว่าเล่นเซ่นหม่อมเธอพร้อมพรั่ง	ไปงานไหนได้ผู้หญิงวิ่งตามมา

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 183-184)

จากตัวบทดังกล่าวเป็นคำยืนยันว่าไกรทองมีเสน่ห์ และมีความน่าสนใจทางเพศ นอกจากความเก่งดังกล่าว ไกรทองยังมีธรรมาภินิหารที่ไพเราะ จากคำกล่าวของวิมาลาที่ว่า “เมื่อนั้น วิมาลาปรีดีเปรมเกษมสันต์ ชมว่าเพราะนักษณารางวัล แต่กระนั้นดีครั้นขยันจริง” “ใช้ว่าเล่นเซ่นหม่อมเธอพร้อมพรั่ง ไปงานไหนได้ผู้หญิงวิ่งตามมา”

4.2.5 มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Be confident) หมายถึง ความมั่นใจในตนเอง เป็นผลลัพธ์ของการผสมผสานระหว่างความสามารถ และความภาคภูมิใจในตน และเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญของความเป็นมนุษย์ ความสามารถของตนเป็นความรู้สึกจากภายใน หรือเป็นความเชื่อที่ว่าตลอดชีวิตของเรา เราจะสามารถทำภารกิจ หรือบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ได้สำเร็จมากมาย ความภาคภูมิใจในตน ในเรื่องไกรทองนี้ ตัวละครเอกคือไกรทองมีความมั่นใจในตนเองสูงมาก เห็นได้จากการอาสาปราบพระยาชาลวันที่ดุร้าย และอีกหลาย ๆ ตอน บทความจะกล่าวถึงไกรทองเชื่อมั่นในวิชาอาคมที่ตนได้เรียนมาดังตัวอย่าง

๑ เมื่อนั้น	โฉมเจ้าไกรทองพงศา
เปรมปรีดยิ่งต้องวิญญูณ์	ด้วยนางวิมาลาจะคลาไคล
ครั้นเห็นนางแต่งตัวสรรพเสร็จ	จึงถอดแหวนเพชรที่นิ้วใส่
เสกด้วยวิทยาเรื่องไสย	เอาใส่ในมวยผมกัลยา
แล้วลงยันต์เลขเสกซ้ำ	ปิดประจําท่ามกลางเกศา

มิให้นวลนางวิมาลา	กลับคืนกายาเป็นกุมภีล
แล้วจุดเทียนระเบิดเลิศล้ำ	ออกจากถ้ำนางสาวศรี
มาตามเปลวปล่องช่องนที	วารีแหวกกว้างเป็นทางไป

ฯ 8 คำ ฯ เชิด

(พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513: 136)

จากตัวบทข้างต้น ได้กล่าวถึงความเชื่อมั่นของไกรทอง โดยเชื่อว่าตนมีวิชาอาคมที่ได้ร่ำเรียนมาจากอาจารย์ กล่าวคือ เชื่อว่ามนตร์คาถาของตนจะสามารถเป่าเสกใส่วิมาลา ไม่ให้กลายเป็นกุมภีลได้อีก เมื่อไปอยู่ในเมืองมนุษย์ และได้เสกมนตร์คาถาให้วิมาลาเปลี่ยนร่างเป็นมนุษย์ จากนั้นจึงได้เดินทางไปยังเมืองพิจิตร ลักษณะดังกล่าวเป็นการแสดงความเชียวชาญ ด้วยความเชื่อมั่นในตนเองของไกรทอง

สรุปผล

จากการศึกษาความเป็นหญิงความเป็นชายในบทละครนอกเรื่องไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พบว่าเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ ความเป็นหญิงในบทละครนอกเรื่องไกรทองมีลักษณะอ่อนหวาน ดูแลเอาใจใส่สามี และความเป็นชายมีลักษณะแข็งแรง ชยัน ชอบใช้กำลัง และเป็นไปตามกรอบแนวคิดความเป็นหญิง ความเป็นชายของ Doyle (1991, อ้างถึงใน มีโชค ราชภูรานูวัต, 2544) ความเป็นหญิง พบว่ามี 5 ประการ ดังนี้ 1) ใส่ใจในรูปลักษณ์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกของวิมาลา 2) มีความอ่อนไหวและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น ความอ่อนไหวปรากฏทั้งชายและหญิง กล่าวคือ วิมาลา และไกรทอง 3) ได้รับการปฏิบัติทางลบจากผู้อื่น ส่วนใหญ่จะเป็นไกรทองปฏิบัติตน ต่อวิมาลา ตะเภาแก้ว และตะเภาทอง 4) เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อม ตัวละครที่เป็นหญิงเพียบพร้อมที่เด่นชัดคือวิมาลาที่มีความเป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อมด้วยถ้ำทอง ทรัพย์สมบัติ และเครื่องประดับประเภทต่าง ๆ และ 5) ความเป็นผู้หญิงที่มีหลากหลาย ปรากฏในตัวละครหญิงทั้ง 3 กล่าวคือ วิมาลา ตะเภาแก้ว และตะเภาทอง

ส่วนลักษณะความเป็นชาย มีลักษณะ 5 ประการกล่าวคือ 1) ต้องไม่เป็นผู้หญิง ประเด็นที่ไกรทองแสดงออกถึงความไม่เป็นหญิง จะเป็นความเจ้าชู้มากในกามารมณ์ ทั้งวิมาลา ตะเภาแก้ว ตะเภาทอง และเลื่อมลาวยรรณ 2) ต้องประสบความสำเร็จ การประสบความสำเร็จของไกรทอง กล่าวคือ สามารถปราบพระชาลวันได้ และสามารถนำตะเภาทองที่ถูกพระยาชาลวันจับไปได้บาดาลขึ้นมาเมืองมนุษย์ได้อย่างปลอดภัย 3) ต้องก้าวร้าว ไกรทองแสดงความก้าวร้าวต่อวิมาลา มากที่สุด ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเพศ และชาติกำเนิดของกุมภีล 4) เป็นที่น่าสนใจทางเพศ จะเห็นได้ว่าไกรทองมีเมียหลายคน ลักษณะดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าไกรทองมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม และ 5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นได้จากตอนไกรทองอาสาปราบพระยาชาลวันที่อยู่อย่างไม่เกรงกลัว ย่อมเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

จากการศึกษาความเป็นหญิงความเป็นชายในบทละครนอกไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พบว่าจากการศึกษาความเป็นหญิงในบทละครนอกเรื่องไกรทอง พบว่ามี 5 ประการ ดังนี้ Doyle (1991, อ้างถึงใน มีโชค ราชภูรานูวัต, 2544) 1) ใส่ใจในรูปลักษณ์ 2) มีความอ่อนไหวและเอาใจใส่ 3) ได้รับการปฏิบัติทางลบจากผู้อื่น 4) เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อม และ 5) ความเป็นผู้หญิงที่มี สอดคล้องกับดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง (2557: 123-127) ศึกษาการนำเสนอภาพความเป็นชายและความเป็นหญิงในคัมภีร์วรรณคดีราชบัณฑิตยสถาน พบว่าการนำเสนอในลักษณะที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ การนำเสนอภาพความเป็นหญิง (Femininity) มีลักษณะ ดังนี้ การนำเสนอภาพความเป็นหญิงที่ปรากฏในคัมภีร์วรรณคดีราชบัณฑิตยสถาน พบว่า ความเป็นหญิงมีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ใส่ใจในรูปลักษณ์ ลักษณะความเป็นหญิงที่ต้องใส่ใจรูปลักษณ์ 2) มีความอ่อนไหวและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น ลักษณะความเป็นหญิงที่มีความอ่อนไหวต่อผู้อื่นที่ปรากฏในคัมภีร์

อรรถกถาธรรมบท ความเอาใจใส่สามมี 3) ได้รับการปฏิบัติในทางลบจากผู้อื่น เป็นลักษณะของความเป็นหญิงที่ได้รับการปฏิบัติ หรือได้รับการปลุกฝังในทางลบจากผู้อื่นหรือจากสังคม ซึ่งบางกรณีรวมถึงการจำยอมรับโทษ ถูกกดขี่ หรือถูกทำร้ายร่างกาย ซึ่งภาวะดังกล่าวได้สะท้อนสภาพสังคมของยุคสมัยนั้น ซึ่งเป็นสังคมปิตาธิปไตย หรือสังคมที่ชายเป็นใหญ่นั้นเอง

4) เป็นผู้หญิงที่เพียบพร้อม และ 5) มีความหมายของความเป็นผู้หญิงที่หลากหลาย ลักษณะของหญิงดังกล่าวที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทมีลักษณะคือ มีความหลากหลายที่มีพฤติกรรมในด้านดี ดังเรื่องนางวิสาขา และมีความหลากหลายที่มีพฤติกรรมในด้านร้ายดังเรื่องผู้หญิงชู้หึง

ความเป็นหญิงนอกจากจะพบในตัวละครที่เป็นเพศหญิง จากการศึกษาพบว่า ไกรทองมีการแสดงออกในลักษณะที่สื่อถึงความเป็นหญิงบ่อยครั้ง เช่น การเป็นผู้ชายปากร้าย กล่าวคือ การตำหนิผู้หญิงบ่อยครั้งด้วยถ้อยคำที่รุนแรง เช่น ตำหนิวิมาลาด้วยคำว่า “หญิงแพศยามักมากในกาม” และต่อว่าวิมาลาในลักษณะประชดประชันคล้ายผู้หญิง เช่น “สมแล้วที่เป็นเมียพระยาชาลวัน จิตใจสตรีนี้ซึ้งยากแท้หยั่งถึง” เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่ใช่ลักษณะของชายชาตรีผู้กล้าหาญ ที่จะแสดงกิริยาแบบผู้หญิง

ลักษณะความเป็นชาย มีลักษณะ 5 ประการกล่าวคือ 1) ต้องไม่เป็นผู้หญิง 2) ต้องประสบความสำเร็จ 3) ต้องก้าวร้าว 4) เป็นที่น่าสนใจทางเพศ จะเห็นได้ว่าไกรทองมีเมียหลายคน ย่อมแสดงให้เห็นว่าไกรทองมีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม และ 5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง สอดคล้องกับดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง (2557: 123-127) ศึกษา “การนำเสนอภาพความเป็นชายและความเป็นหญิงในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท” พบว่าการนำเสนอภาพความเป็นชาย มีลักษณะความเป็นชายต้องไม่เป็นผู้หญิง คือลักษณะของการแสดงออกที่เข้มแข็งมีความมั่นใจสูง กล่าวตัดสินใจกล้าได้กล้าเสีย รวมถึงกล้าเสี่ยงในการลงมือทำกิจการหรือการดำเนินชีวิตในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท มีการแสดงออกถึงความเป็นชายที่ไม่เป็นผู้หญิง ในลักษณะการแสดงออกของวรรณกะษัตริย์ เป็นชายไม่เป็นผู้หญิง เป็นไปในลักษณะของการแย่งชิงราชบัลลังก์ หรือต้องการครอบครองราชสมบัติ เพื่อประกาศถึงความเข้มแข็งหรือความเป็นใหญ่ของตน การแสดงออกของวรรณกะพรหมณ์ การแสดงออกของวรรณกะพรหมณ์มีลักษณะไม่แข็งกร้าวแย่งชิงเหมือนกับวรรณกะษัตริย์ แต่เป็นไปในลักษณะของความแข็งกร้าวต่อวรรณกะเดียวกันหรือคนในครอบครัว การแสดงออกของวรรณกะศูทร การแสดงออกถึงความเป็นชายไม่เป็นผู้หญิงของวรรณกะศูทร ปรากฏผ่านเรื่องราวทั่วไปในชีวิตประจำวันโดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำมหาเถียงช้าง เช่น ประกอบอาชีพรับจ้าง คนรับใช้ หรือมีอาชีพเป็นคนรับจ้างฆ่าสัตว์ซึ่งเป็นอาชีพที่ชนชั้นวรรณกะอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชารวมธรรมไทย
- 1.2 นำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้เป็นข้อคิดในการวินิจฉัยพฤติกรรมของบุคคลในสังคมปัจจุบันได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความเป็นความเป็นชายในวรรณกรรมท้องถิ่นแต่ละถิ่น และเปรียบเทียบความเหมือนความต่างของวรรณกรรมแต่ละท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2545). *ความเรียงว่าด้วยสตรี และวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง. (2557). *ศึกษาการนำเสนอภาพความเป็นชายและความเป็นหญิงในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปริศรา แซ่ก้วย. (2544). *สถานะสตรีศึกษา: หน้าชาตินิยมในสตรีศึกษาไทยรายงานความล้มเหลวในการทบทวน*. เชียงใหม่:

ธนบรรณาการพิมพ์.

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. (2513). *บทละครนอกเรื่องไกรทอง*. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.

มีโชค ราษฎร์านูวัต. (2544). *การต่อรองทางเพศสภาพในนิตยสารผู้หญิงผู้หญิงและผู้ชาย*. วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bernard, A. E. (1984). *A Study of Role of the Senior High School Principal as Instruction Leader*, Dissertation

Abstract International, 45(04), 994-A.

Humm, M. (1999). *The Dictionary of Feminist Theory*. Essex: Prentice Hall.

Jackson, P.A. and Cook, N.M. (Eds.). (1999). *Genders and Sexualities in Modern Thailand*. Chiang Mai:

Silkworm Books.